

Iva Holmerová

GRADA®

Iva Holmerová

Minimum akademického bontonu

aneb Jak neuklouznout nejen na akademické půdě

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Doc. MUDr. Iva Holmerová, Ph.D.

MINIMUM AKADEMICKÉHO BONTONU

aneb Jak neuklouznout nejen na akademické půdě

Recenze:

Prof. MUDr. Jaroslav Blahoš, DrSc.

MUDr. Božena Jurašková, Ph.D.

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

© Grada Publishing, a.s., 2014

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2014

Obrázek na obálce © toy_box

Vydání odborné knihy schválila

Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 5735. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Ivana Podmolíková

Sazba a zlom Karel Mikula

Počet stran 96

1. vydání, Praha 2014

Vytiskla Tiskárna PROTISK, s.r.o., České Budějovice

Názvy produktů, firem apod. použité v této knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.

ISBN 978-80-247-5427-7

TIRÁŽ ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

978-80-247-9469-3 (pro formát PDF)

978-80-247-9619-2 (pro formát EPUB)

Obsah

Předmluva	7
1 Úvod	8
1.1 Proč a jak tato knížka vznikla?	8
1.2 Proč etiketa, nikoli etika?	9
1.3 Členění kapitol	11
2 Navázání kontaktu, komunikace	12
2.1 Oslovení	12
2.2 Další zásady e-etikety	17
2.3 KISS – důležité pravidlo elektronické komunikace	18
3 Představení a dochvilnost	20
3.1 Představení na odborných akcích	20
3.2 Vzájemná podpora a vzájemné představení	24
3.3 Chodit včas a umět se posadit	25
4 Odborná spolupráce	29
4.1 Vyzvání ke spolupráci	29
4.2 Jednotlivé formy odborných setkání	30
4.3 Formy prezentace	32
4.4 Kultura diskuze	41
4.5 Předsedání sekcím a blokům přednášek	44
5 Organizace odborných akcí	47
5.1 Přednáška pozvaného odborníka	47
5.2 Zásady pořádání konferencí a sympozií	49
6 Kongresy	54
7 Další společenské souvislosti a události odborných akcí	61
7.1 Doprovázející osoba	61
7.2 Doprovodné společenské akce	62
7.3 Slavnostní a oficiální zahájení	63

8	Některé poznámky k písemným pracím a zacházení s nimi . . .	65
8.1	Původní článek (<i>original article</i>)	65
8.2	Přehledový článek	71
8.3	Citace versus plagiace	72
8.4	Recenze	74
9	Závěr	77
	Literatura	79
	Rejstřík	81
	Souhrn	83
	Summary	85

Předmluva

Všeobecná představa, co je a jak se vlastně realizuje věda, vědecký výzkum a vědecké bádání, bývá obvykle velmi poplatná tomu, co slyšíme ve sdělovacích prostředcích nebo přečteme v novinách. Pronikají k nám např. zprávy o tom, že bylo dosaženo vědeckého úspěchu či objevu, že ten či onen vědec a vědecký tým získali nějakou cenu. Takové zprávy nás mohou zaujmout buď tím, že je ihned zřejmé, že tento objev vyřeší či zjednoduší nějaký problém, s nímž se v životě potýkáme, nebo naopak tím, že naprosto nerozumíme, „oč jde“ a „k čemu je to dobré“. Druhým typem zpráv jsou ty, které se týkají společenské podpory vědy. Víme, že věda „něco stojí“, a jsme svědky permanentních sporů ohledně toho, „zda“, „kým“, „nakolik“ a „která“ věda či oblast vědeckého bádání mají být podporovány a financovány.

Protože převažují tyto typy zpráv, má tzv. „laická veřejnost“ zpravidla o vědě představu jako o čemsi svým způsobem tajuplném. Jako o sféře, kde se lidé zabývají čímsi asi důležitým, nicméně možná jen zčásti užitečným a každopádně dost „odtrženým“ od každodenního života.

Knižka, kterou předkládáme čtenáři, neaspiruje na to vyjadřovat se k těmto, v důsledku závažným, problémům. Je spíše „hravá“ a nabízí pohled „dovnitř“, do „soukromí“ vědy. Umožňuje nahlédnout, že věda je pro ty z nás, kteří se na jejím rozvoji spolupodílejí, také „způsobem života“. Způsobem života, který je spoluurčen psanými i nepsanými „pravidly“, z nichž některá mohou v detailech vyznívat komicky, jiná jsou zásadní a vyplývají v poslední instanci z té povahy vědy, že usiluje být poznáním pravdy.

Autorka s nadhledem, laskavým, často humorným, a především široce přístupným způsobem seznamuje čtenáře, jak se s těmito psanými i nepsanými pravidly – „etiketou“ – vyrovnávat. Je k tomu skvěle disponovaná. Jako mezinárodně uznávaná odbornice v oblasti gerontologie, zakladatelka České alzheimerovské společnosti, ředitelka Gerontologického centra a proděkanka pro mezinárodní vztahy Fakulty humanitních studií Karlovy Univerzity v Praze má nemalé zkušenosti nejen s odbornou a úřední stránkou vědeckého života, ale i s praktickými a lidskými problémy, radostmi a strastmi nás všech. Sledujme tedy, co dělat, abychom „neuklouzli nejen na akademické půdě“.

Doc. PhDr. Ladislav Benyovszky, CSc.
děkan FHS UK v Praze

1.1 Proč a jak tato knížka vznikla?

Akademická obec představuje velmi dynamickou komunitu, která se rozprostírá napříč zeměmi a dá se říci, že i společenskými vrstvami. Je tedy v pravém slova smyslu kosmopolitní. Vytváří si určitá pravidla, která se týkají i vzájemné komunikace a chování. Tato pravidla samozřejmě vycházejí z běžných společenských pravidel, která jsou v rozvinutých zemích ustálena, ale existují tu i některé specifické aspekty a situace. Ty mohou být do určité míry nesrozumitelné a problematické pro ty, kteří se s nimi dosud nesetkali nebo nesetkali tak často, někdy tedy také pro studenty a služebně mladší akademické pracovníky.

Prvním textem a východiskem této knížky byl výukový materiál pro studenty katedry řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, který byl určen pro předmět „čtení odborných textů“. Postupně jsme v průběhu tohoto předmětu se studenty zjišťovali, že čtení odborných textů velmi úzce souvisí s porozuměním odborným textům a tím také s jejich tvorbou, přípravou, vlastní vědeckou prací, kterou prezentují. Dále jsme se tedy zabývali dalšími prezentacemi vědecké práce a v diskuzích jsme se dotkli i jednotlivých situací, které v životě (i v akademickém) nastávají. Obdobnými situacemi jsme se také zabývali jako spíše zábavným a mírně odpočinkovým tématem při našich setkáních se spolupracovníky fakultního vědecko-pedagogického centra CELLO (*Centre of Expertise in Longevity and Long-term Care*). Kolegyně a kolegové zjistili, že se snažím zábavné i méně zábavné, v každém případě poučné případy z akademického života shromažďovat, a tak ochotně dávali k dispozici své nové zážitky a zkušenosti. Jsem jim za to vděčná stejně jako za přátelskou atmosféru, kterou si s nimi vždy užívám. Obdobně přátelská a vstřícná akademická atmosféra panuje také v prostředí, ve kterém se převážně vyskytují profesně, tedy v oblasti péče o lidi s demencí. Je to napříč prakticky všemi lékařskými i nelékařskými obory, jak v rámci České republiky, tak i mezinárodní spolupráce (např. ve společenství evropských alzheimerovských společností *Alzheimer Europe* i mezinárodní vědecké síti INTERDEM, která se zabývá psychosociálními intervencemi u lidí s demencí). Všechny tyto organizace stejně tak jako někteří kolego-

vé gerontologové a geriatři, u nás např. prim. Jurašková z Hradce Králové, pořádají různá odborná a vědecká setkání, která jsou přímo pramenem zkušeností a zážitků, o které bych se v této knize ráda podělila. Poslední v pořadí, ale nikoli důležitosti, je právě Fakulta humanitních studií a její vedení jak zakladatelské (profesor Sokol a docent Pinc), tak i stávající (docent Benyovszky a další členové kolegia a akademického sboru). Ti všichni vytvořili prostředí, které je nejen vstřícné pro studenty a pedagogy, ale také stimulující pro odbornou a vědeckou činnost, přitom však nepostrádá humor a laskavost, čehož si velice vážím. Postupem času a práce na příručce, kterou jsem považovala nejprve za zcela zábavný a nezávazný produkt, se ukazovalo, že by se mohlo jednat možná o užitečnou a na stávajícím trhu chybějící práci. Blízcí kolegové mě o tom přesvědčovali. Co se týká vlastní agendy cestování, zejména zahraničních cest, ukázalo se, že bude užitečné, když se obrátím přímo na ty, kteří se danou problematikou zabývají nejvíce. To je důvodem, proč jsem o tyto zkušenosti požádala také kolegyně ze zahraničního oddělení UK FHS paní Lenku Lukešovou a slečnu Elišku Rolfovou. Jejich zkušenosti s přípravou a zpracováním zahraničních cest jsou pro mě opravdu neocenitelné. *Last but not least*, říkají Angličané. Na tomto místě bych chtěla velmi ocenit spolupráci kolegy Marka Skovajsy, proděkana pro vědu, který je pro mě ztělesněním neokázalé zdvořilosti a ohleduplnosti v akademickém prostředí. Přebírala jsem po něm agendu zahraničního proděkanování poté, co ji úspěšně několik let vykonával a byl požádán, aby se ujal agendy vědy a výzkumu. Já jsem naopak do tohoto prostředí přicházela sice se zkušeností z mezinárodních odborných společností a s akademickou praxí, nicméně mnoho věcí bylo pro mě zcela nových a neznámých a v mnoha věcech jsem se nedokázala hned orientovat. Nejenže mi vždy pomohl a poradil, ale činil a činí to opravdu s nevšední laskavostí a zdvořilostí, neokázale. Nikdy mi nedal pocítit, že některým věcem rozumí lépe než já a lépe se v nich orientuje. Mohl to učinit opravdu mnohokrát. Jsem ráda, že jsme se shodli, že knížka by mohla být užitečná zejména pro mladší akademické pracovníky.

1.2 Proč etiketa, nikoli etika?

Pod pojmem etika nebo také praktická filozofie rozumíme tu část filozofie, která se zabývá otázkami morálky, souvislostmi dobra a zla, a to z pohledu lidského jednání, rozhodování a hodnocení. Ambicí etiky je odlišení dobra a zla, dobrého a zlého. V našem životě jsme si zvykli slovo etika poněkud

nadužívat, takže jsme ochotni hovořit o etických problémech i v souvislostech, které s vlastní etikou nemají příliš společného. Často jde spíše o zachování či porušení jistých společenských konvencí, tedy způsobů, jak se určité věci v dané době, společnosti či její skupině zpravidla dělají, či nikoli. To však nemá s etikou příliš společného a jedná se spíše o zachování určitého mravu, tedy chování, které je společensky nejvhodnější a nejpříjemnější (1). V praktické úrovni se pak jedná o jistý soubor pravidel chování. Autor naší podle mého názoru dosud nejmodernější a nejúplnější publikace o etiketě (2) však zdůrazňuje souvislost v tom, že etiketa určuje chování v konkrétních situacích. Vede tak k ohleduplnosti, empatii, citlivému přístupu k ostatním, a tím přispívá k naplnění některých etických zásad, včetně úcty k druhým lidem. S tímto pojetím etikety lze podle mého názoru velmi dobře souhlasit. Pravidla chování v moderní společnosti by neměla vést k vytváření neúčelných rituálů, ale k tomu, abychom se cítili lépe jak my, tak ti, se kterými se setkáváme, spolupracujeme, které učíme a kteří učí nás, se kterými společně budujeme a komunikujeme nad odbornými a vědeckými problémy. Důraz na dobrý vztah, vzájemnou ohleduplnost a vstřícnost, snahu o to, aby se i ti druzí cítili lépe, nedocílíme ale jen tím, že si budeme pamatovat pravidla etikety, ale tím, že se nad nimi budeme zamýšlet a snažit se je reflektovat v konkrétních situacích. Pokud se k dané situaci žádné takové pravidlo zrovna nevztahuje, můžeme si pomoci zlatým pravidlem etiky (nikoli etikety), které ve velmi zjednodušené podobě zní: představ si sama sebe v situaci druhého, chovej se tak, jak by sis přál, aby se druzí chovali k tobě.

Etiketa představuje určitý soubor pravidel. Tato knížka však nikoli. Měla by být hlavně námětem k zamyšlení, předvídání a řešení některých situací, které v akademickém životě (a nejen v něm) nastávají či mohou nastat. V neposlední řadě se pak snaží zprostředkovat některé zkušenosti jak moje, tak mých kolegů. Pravidlům jsem se snažila vyhnout úmyslně. Jsou zpracována v mnoha jiných publikacích, které se týkají jak etikety, tak způsobu psaní vědeckých publikací a dalších témat. Snažila jsem se klást důraz spíše na vstřícnost ve vzájemném chování a na vzájemný respekt, přijetí druhých. To považuji za nesmírně důležité nejen v akademickém životě, ale také v lékařství, zejména v práci se staršími lidmi, která je mým dlouholetým povoláním. Myslím si, že pokud k situacím a lidem přistupujeme s tímto postojem, bývá to vidět, i když můžeme momentálně poplést některá pravidla etikety. Naopak můžeme být arogantní, i když pravidla etikety formálně dodržujeme, což někdy vidáme i u těch nejviditelnějších představitelů veřejného života.